

Učiteljski Tovariš

Glasilo „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

Jakob Dimnik in **Engelbert Gangl**

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Jakob Dimnik**, Šubičeve ulice št. 3.

Vsebina: Jos. Korošec: Katere lastnosti gôji učitelj-vzgojitelj? — Juraj Režek: Viktor Globočnik. — Fr. Orožen: Ustavoznanstvo. — Janko Leban: O pravopisju v slovenski ljudski šoli. — Književnost in umetnost. — Naši dopisi. — Vestnik. — Listnica uredništva. — Gospodarski program.

Katere lastnosti gôji učitelj-vzgojitelj?

(Spisal **Jos. Korošec**.)

Kdor je že opazoval, kakšna dobrota so dobre šole za družino, cerkev in državo, se bo gotovo veselil njih uspešnega napredka. Šola brez določnega namena — otroška dresura — bi mu nikakor ne ugajala. Pogostokrat se pripeti, da ima učitelj-vzgojitelj najboljšo voljo, a vendar nima — kar se tiče njegove osebe — nekaterih lastnosti, ki so pri vzgoji to, kar zorečemu žitu dobrodejni dež in ogrevajoče sonce.

Zahtevane lastnosti vsakega vzgojitelja, katere si mora vsak prisvojiti skušati, so: ljubezen, gorečnost, veselost, mirnost, poštenost in vera.

Ljubezen bodi prva lastnost vsakega odgojitelja in sicer 1. do svojega posla.

Mnogoteremu nevednemu lajku se zdi služba učitelja neznanstvena ter se zbadljivo šali z našim stanom. Nikdar pa naj se ne polasti našega srca kaj takega, temveč prešine naj nas — bi rekel — sveto prepričanje, da delu-

jemo na organični preosnovi in dobrodejni pospešitvi blagega namena za družino, državo in cerkev — za vesoljno človeštvo — in da moramo svojo službo zmatrati ne kot rokodelstvo, ampak kot nekaj vzvišenega in da moramo dolžnosti svojega stanu natanko izpolnjevati. Učitelj, kateremu je zoperno biti vzgojitelj, ali kateri je le zaradi ljubelega kruha to, kar je, deluje proti svojemu prepričanju. Ljubeča srca otroška ga obdajajo kot svetle zvezde, kot razni planeti ogrevajoče sonce. On pa ima srce slično močvirju, iz katerega se vzdigujejo razne sopare, ki se časih tudi vnamejo, pa njih plamen ne daje dobrodejne svetlobe, je vselej le navideznost, ki vara otroška srca.

2.) Ljubezen do otrok in sicer nepristranska ljubezen do vseh, ki so mu izročeni v varstvo odgojitve. Ljubezen, katero so si pridobili otroci s pridnostjo in mravnostjo, naj bode njih največje plačilo.

Tudi mera ljubezni do otrok bodi njih mravnost in pridnost. Nikdar pa ne sme stan staršev odločevati ljubezni; n. pr. bogastvo, meščanstvo, županstvo, rokodelstvo ali uboštvo. Vse to naj prav nič ne vpliva na mero ljubezni.

Viktor Globočnik.

„Non omnis moriar.“

Te Horacijeve besede smemo pač po vsi pravici zapisati možu, kateremu v hvaležen spomin smo se namenili posvetiti nastopne vrstice; saj se ga bodo po delih njegovega uma in njegove dlani spominjali še pozni rodovi kranjskega mesta, in po blagih njegovih činih bode živel njegov spomin v hvaležnih srcih onih, katere je tako radodarno podpiral. Bil je to mož blagega in plemenitega srca, mož resnega dela in jeklene volje, pa čistega in kremenitega značaja, bil je to Viktor Globočnik, eden najiskrenejših in najodkritosrčnejših prijateljev šole in slovenskega učiteljstva, kakoršnih naj bi nam še mnogo naklonila nebesa!

Pa slovenski učitelj nima sreče! Ni dovolj, da sega neizprosna smrt leto za letom bolj in bolj v naše vrste, zadnja leta ne prizanaša niti našim dobrim prijateljem in podpornikom. Lansko leto nam je ugrabila deželnega po-

slanca Janka Kersnika — in letos je iztegnila koščeno roko po tem vrlem prijatelju našem. Srce se nam krči ob tem žalostnem spominu!

Porojen 1851. leta v Trziču na Gorenjskem je dovršil gimnazijo v Ljubljani in vseučilišče na Dunaju. Oče njegov, Anton, se je bil kot tehnik l. 1848. udeležil takratnega dijaškega gibanja, popustil potem Dunaj ter prevzel v Trziču dom svojih staršev. Zaradi slabih gospodarskih razmer pa je bil prisiljen prevzeti v Zalemlogu pri Železnikih službo pomožnega učitelja — in kdo zna, ali se ni pokojni Globočnik ob učiteljevanju očetovem že kot vseučiliščenik navzel ljubezni do šole in učiteljstva, saj je imel dovolj prilike videti in izkusiti, kako je trdo služen učiteljski kruh. Po dovršenih študijah je vstopil k ljubljanskemu sodišču, kjer je takrat — kakor pravijo — pripomogel mnogo, da ni državno pravdnštvo zaseglo Jurčičevega Tugomera. Kmalu potem se je preselil kot sodnijski pristav na Vrhniko, kjer se pa zaradi svojega odločno narodnega mišljenja ni mogel porazumeti s svojimi predstojniki; zato je popustil državno službo in prestopil k

Že mnogokrat se je potrdila preizkušena resnica, da — če si hoče pridobiti učitelj spoštovanje in ljubezen v občini, če hoče, da so mu otroci brezpogojno udani, naj ljubi vse brez pristranosti. Učenci ne čutijo nič bolj, nič tako ne žali, nič ne razvadi in razuzda bolj učencev kot partajičnost učiteljeva. Ubožen, že tako zaradi uboštva staršev potrži otrok, prihaja malosrčen, nasprotno pa je vedno odlikovani otrok bogatih in čislanih staršev razposajen.

Otrok naj se že v šoli uči, da nrvnost, pridnost in čednost same dajo ljudem večo veljavo; partajična ljubezen učiteljeva pa izruje to lepo cvetko čednosti.

Ako učitelj izpolni ljubezen do svojega stanu in do otrok, potem mu tudi ne bode težko izpolniti druge lastnosti — gorečnosti.

Cvetice vzdigujejo ob sončnih žarkih glavice, ravno tako se tudi dvigajo otroška srca pod vodstvom pametnega in za svojo stvar gorečega učitelja. V mrzli pokrajini vse otrpne, tako tudi v šoli, v kateri je vladar mrtev, zaspan učitelj. (Dalje prih.)

Ustavoznanstvo.

(Spisal Fr. Orožen.)

N.

Državno denarstvo.

1. Davkarstvo.

(Dalje.)

Davek odmerjajo skupno po dohodkih in prejemkih ravno minulega leta. Če so ti stalni, se njih visokost vpošteva s svoto, ki so jo dosegli koncem meseca grudna; če niso stalni, se pa ozira na njih poprečnost zadnjih treh let. Pri priredbi osebne dohodnine je dohodkom obiteljskega načelnika prištevati dohodke njegovih svojcev. K dohodkom spadajo vsi prejemki v gotovini ali pa v vrednostnih predmetih, stanovanje v lastni hiši v znesku, ki odgovarja najemščini, katera bi se dobila, če bi se stanovanje oddalo; potem vrednost za gospodarstvo porabljenih pridelkov iz kmetovanja in vrednost izdelkov obrtovanja po odbitih troških v dosego varo-

vanja in vzdržavanja teh dohodkov ter obrestih morebitnih dolgov.

Izredni prejemki iz dedščin, iz zavarovanih glavnice za življenje, daril in enakih reči niso dohodnini podvrženi dohodki. Pri napovedbi dohodnine se smejo na dalje odbiti ti-le troški: Upravni, obratni in vzdrževalni troški, izguba in primerni odpis na vrednosti inventarja in materijala, prispevki za zavarovanje proti škodi sploh, oni za zavarovanje na smrt ali življenje pa le do zneska 100 gld., če so stariši in otroci zavarovani celo do zneska 200 gld., vsakojaki pokojninski in preskrbninski prispevki, katere je davčni zavezanec po zakonu primoran plačevati, končno vsi davki razun dohodnine in vse doklade na davke.

Osebno dohodnino odmerjajo po visokosti čistih dohodkov in prejemkov. Ta znaša na leto pri dohodkih

nad	do všteti	gld.:	gld.:
600	625	3.60	
625	650	4.—	
650	675	4.40	
675	700	4.80	
700	750	5.40	
750	800	6.—	
800	850	6.80	
850	900	7.60	
900	950	8.40	
950	1000	9.20	
1000	1100	10.—	
1100	1200	12.—	
1200	1300	14.—	
1300	1400	16.—	
1400	1500	18.—	
1500	1600	20.—	
1600	1700	22.—	
1700	1800	24.—	
1800	1900	27.—	
1900	2000	30.—	
2000	2200	34.—	
2200	2400	39.—	
2400	2600	44.—	
2600	2800	49.—	

notarijatu. Nekaj let je bil c. kr. notar v Zatičini na Dolenjskem, pozneje pa se je preselil na Gorenjsko v Kranj, kjer je tako neumorno in požrtvovalno delal za narodno stvar sploh in posebe v korist kranjskega mesta. Tukaj je ustanovil mestno hranilnico; po največ pripomogel, da se je oživotvorila in razširila ondotna gimnazija; ustanovil in podpiral je ondotno dijaško kuhinjo, takisto „bralno društvo“ v Tržiču, izdatno podpiral dijake in razna dijaška ter narodna društva itd. Dasi je bil prestal že prej hude in smrtnonevarne bolezni: koze, vnetje reberne mrenice in kmalu potem bruhanje krvi, vendar se je bil ob preskrbni zdravniški pomoči vrlega mu prijatelja g. dr. E. Šavnika okrepil telesno tako dodobra, da bi bil še lahko živel deset in desetletja. Toda Previdnost božja je sklenila drugače! Napravil se mu je na nogi neznamen absces, ki si ga je dal prerezati; a pritegnilo je zastrupljenje krvi in — v kratkih dneh je bilo po njem: dne 4. sušca t. l. je izdihnil plemenito svojo dušo.

Kolik in kako odkritosrčen prijatelj je bil šoli in slovenskemu učiteljstvu, vedo le oni, ki so imeli priliko

občevati ž njim leta in leta. Posebno pa je bil učiteljstvu kranjskega okraja najboljši svetovavec in njegova glavna opora. Kot člen c. kr. okrajnega šolskega sveta je bil učiteljstvu najzgovornejši in neustrašljiv zagovornik. Vestno se je informoval in pripravil na vsako sejo in — da mu ni mogel nihče v obraz utajiti katere zakonite določbe, je hodil k sejam vedno oborožen z zakoni v žepu. Po preteku zadnje šestletne dobe pa so ga zaradi znanih takratnih političnih zvez in spletk iztisnili iz tega, za učiteljstvo toli važnega zastopa, ker pravijo, da resnica oči kolje, a resnica in pravica sta mu bili vedno in povsod zvezdi vodnici. Poslej je bil učiteljem le tih svetovavec, pri katerem je dobil marsikateri tovariš pomoči in dobrih napotkov ter po njegovem vplivu gotove zaslombe drugod. Kranjskemu okrajnemu učiteljskemu društvu je bil ustanovnik in zvest podpornik z dvojnimi letnimi doneskom. Ko je bil izvoljen pred dvema letoma deželni poslanec, se je oglasil lansko leto takoj za izboljšanje našega gmotnega stanja ter nam priboril zvišano draginjsko doklado. In ko je prišla letos regulacija naših plač na vrsto,